

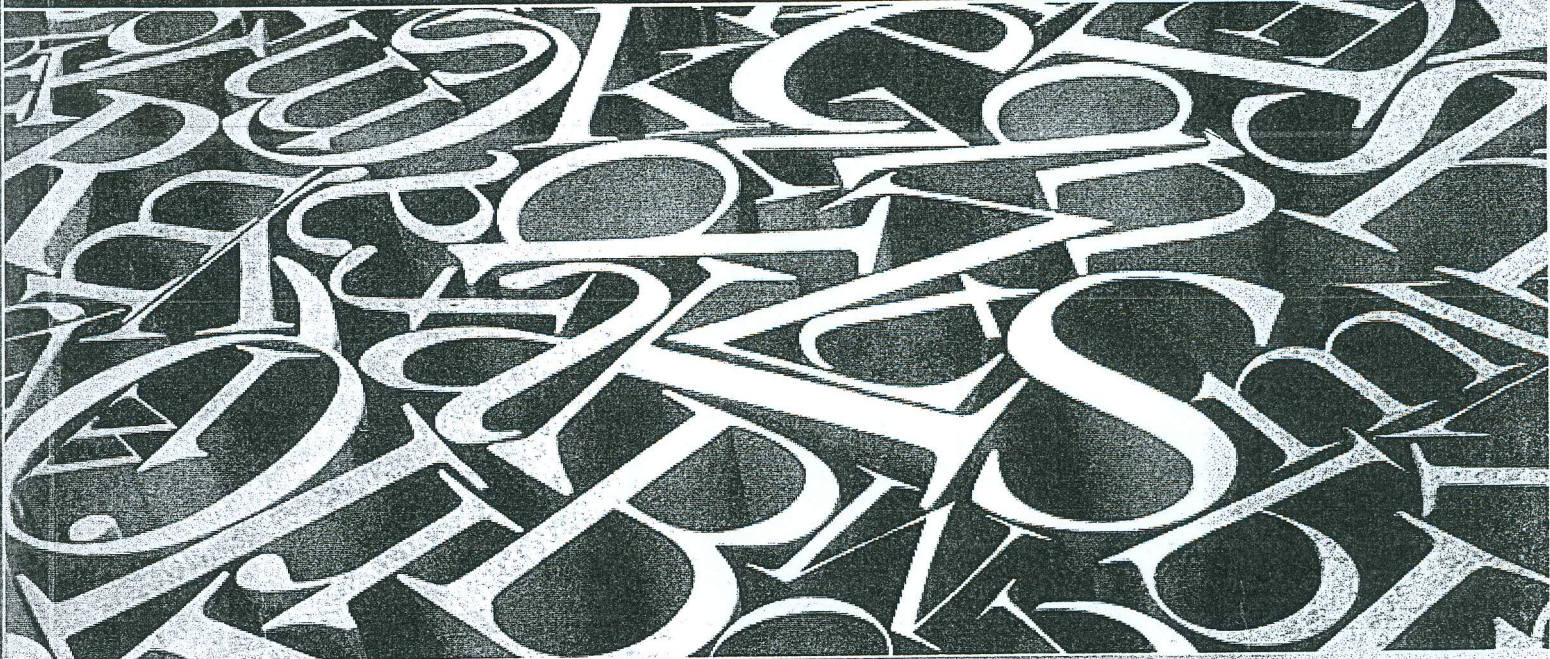
**II. Uluslararası Sözlük Bilimi Sempozyumu
“Elektronik Sözlükler”**

3-4 Kasım 2015
İstanbul Üniversitesi / İstanbul / Türkiye

**II. International Symposium of Lexicography
“e-Dictionaries”**

3-4 November 2015
Istanbul University / Istanbul / Turkey

BİLDİRİ ÖZETLERİ / ABSTRACTS

<http://sozluksempozyumu.istanbul.edu.tr/>

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ DİLBİLİMİ BÖLÜMÜ

II. Uluslararası Sözlük Bilimi Sempozyumu “Elektronik Sözlükler”

3-4 Kasım 2015

İstanbul Üniversitesi / İstanbul / Türkiye

II. International Symposium of Lexicography “e-Dictionaries”

3-4 November 2015

Istanbul University | Istanbul | Turkey

Bu kitap, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dilbilim Bölümü tarafından düzenlenen “II. Uluslararası Sözlük Bilimi Sempozyumu” bildiri özetlerini kapsar.

The Present volume contains the abstracts of the papers which will be presented at the “II. International Symposium of Lexicography” organized by Istanbul University Faculty of Letters, Department of Linguistics.

www.sozluksempozyumu.istanbul.edu.tr

Bilimsel Danışma Kurulu/*Scientific Advisory Board*

Prof. Dr. Ahmet BURAN

Fırat Üniversitesi

Doç. Dr. Burcu İlkay KARAMAN

Dokuz Eylül Üniversitesi

Prof. Dr. Cem BOZŞAHİN

Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Ceval KAYA

Ardahan Üniversitesi

Prof. Dr. Doğan GÜNAY

Dokuz Eylül Üniversitesi

Prof. Dr. Engin YILMAZ

Sakarya Üniversitesi

Prof. Dr. Erdoğan BOZ

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Prof. Dr. Erica H. GILSON

Princeton University

Prof. Dr. Eva Agnes CSATO-JOHANSONN

Uppsala University

Prof. Dr. Gülden SAĞOL-YÜKSEKKAYA

Kırgızistan Türkiye-Manas Üniversitesi

Prof. Dr. Gürer GÜRSEVİN

Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Gürkan DOĞAN

Ardahan Üniversitesi

Prof. Dr. Halil İbrahim USTA

Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Işıl ULUÇAM-WEGMANN

Duisburg-Essen Universität

Prof. Dr. Leyla UZUN

Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Mesut ŞEN

Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa AKSAN

Mersin Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa ÖZKAN

İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa S. KAÇALİN

Türk Dil Kurumu Başkanı

Prof. Dr. Nadir Engin UZUN

Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Murat DEMİRKAN

Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK

Marmara Üniversitesi

Doç. Dr. Latif BEYRELİ

Marmara Üniversitesi

Doç. Dr. Nadir İLHAN

Ahi Evran Üniversitesi

Doç. Dr. Pasa YAVUZARSLAN

Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Selim YILMAZ

Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. Sumru ÖZSOY

Boğaziçi Üniversitesi

Prof. Dr. Şükrü Haluk AKALIN

Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Yeşim AKSAN

Mersin Üniversitesi

ŞEKİL BİLGİSİ VERİLERİNDEN HAREKETLE 'SÖZLÜK BİRİM' TERİMİNİN TANIM VE KULLANIMLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME	33
H. İbrahim DELİCE	
DİL EĞİTİMİNDE YAZILI SÖZLÜKTEN SESLİ VE GÖRSEL SÖZLÜKLERE GEÇİŞ SORUNSALI	34
Murat DEMİRKAN / Mustafa BÜKER / Fatih KARACA / Naci Serhat BAŞKAN	
TÜRKÇE ÖĞRENCİ SÖZLÜKLERİNDE EŞDİZİMLİLİK BİLGİSİ	35
Nuh DOĞAN	
SESLENME SÖZLERİ VE GENEL TÜRKÇE SÖZLÜKLERDEKİ GÖRÜNÜMÜ	37
Fatih DOĞRU	
ÇEVİRMENİN MESLEKİ ARACI OLARAK SÖZLÜKLER	39
Elvira DENMÖHEMMETOVA	
BİTKİ VE HAYVAN İSİMLERİNİN EŞ VE ART ZAMANLI SÖZLÜKLERİNİN HAZIRLANMASINDA ÇOK ŞEKLİLLİK VE EŞ SESLİLİK	41
Kürşat EFE	
ZİHİNSEL SÖZLÜK VE TÜRKÇEDE TÜRETKENLİK	42
Mevlüt ERDEM	
BİR KELİME SÖZLÜKTE BULUNMAZSA NE YAPILABİLİR?	44
Muhittin ELİAÇIK	
OSMANLICA BELGELERİN ELEKTRONİK ÇEVİRİ UYGULAMALARI İÇİN BİR SÖZLÜK ÖRNEĞİ: DERVAZE	45
Ayşegül ERGİŞİ / İ. Emre ŞAHİN	
WEB TABANLI BİR TÜRKÇE-ALMANCA EŞDİZİM SÖZLÜĞÜNÜN HAZIRLANMASI ÜZERİNE BİR ÖRNEKLEME	46
Fırat ERİKLİ	
TERMİNOGRAFI (TERİMBİLİMSEL SÖZLÜKBİLİMİ) KAVRAMI ÜZERİNE	47
Nilay GİRİŞEN	
ELEKTRONİK SÖZLÜKLERDE KALIPLAŞMIŞ DİL BİRİMLERİ	48
Hürriyet GÖKDAYI	
SÖZCÜK-KULLANIMBİLİMSEL BİR BİLGİ KAYNAĞI OLARAK GOOGLE: BASILI VE ELEKTRONİK SÖZLÜKLERLE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME	49
Pınar İBE AKCAN	
TDK TÜRKÇE SÖZLÜK'TE ESKİMİŞ KULLANIM ETİKETİ ÜZERİNE	51
Duygu KAMACI	
TÜRKÇEDE ÖN SINIRI VURGULAYAN FİİLLERİN SÖZLÜKLERDEKİ DURUMU	52
Ahmet KARADOĞAN	
TÜRKÇE ELEKTRONİK TIP TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ İÇİN YENİ BİR ARAYÜZ	53
Burcu İlkay KARAMAN	
LEXICOGRAPHY TODAY: DICTIONARIES REDEFINED	55
İlan KERNERMAN	
KIRGIZ LEKSİKOĞRAFİSİNDE ELEKTRONİK SÖZLÜKLER	56
Baktygul KULAMSHAEVA	
PÖTR SİMON PALLAS'IN TÜM DİLLERİN VE LEHÇELERİN KARŞILAŞTIRMALI SÖZLÜĞÜ	58
Alina MİNSAFİNA	
BİLGİSAYAR ÇEVİRİ SİSTEMİNDE SÖZLÜKÇÜLÜK İLKELERİ	59
Mehebbet MİRZELİYEVA	
DİLBİLİM TERİMLERİ VERİTABANI	60
Gülhan ÖZ AÇIK	
ÇEVİRİMİÇİ ETKİLEŞİMLİ TÜRKÇE DİYALOG BOTU PROJESİ: GÖKBİLGE	62
Turgay SEBZECİOĞLU	

ÇEVİRİMİÇİ ETKİLEŞİMLİ TÜRKÇE DİYALOG BOTU PROJESİ: GÖKBİLGE

Turgay SEBZECİOĞLU

Yapay zekâ çalışmalarının önem kazanarak arttığı, bilgisayar ve telefon asistanı olarak görev yapan botların geliştiği bir dönemde bilimsel verilerle oluşturulmuş veritabanına sahip Türkçe tabanlı bir diyalog botu (sohbet botu) artık kaçınılmaz bir ihtiyaç olarak durmaktadır. Böylesine bir gereklilik göz önünde bulundurularak sunulan Çevrimiçi Etkileşimli Türkçe Diyalog Botu projesi, Türkçe tabanlı olarak, yani Türkçe dilbilgisinin derin incelikleri göz önünde bulunudurularak hazırlanacak, dilbilimin kuram ve uygulamalarından yararlanılarak oluşturulmuş diyaloglar içerecek ve en önemlisi yalnızca basit soru-cevap yöntemiyle değil, karşıdaki gerçek insanlarla birbiriyle bağıntılı diyaloglar halinde sohbeti sürdürebilecektir. Gökbilge adlı botun sahip olacağı bütün diyaloglar sistemi, masa başında araştırmacıların oluşturduğu hayali diyaloglarla değil, bizzat çevrimiçi gerçek insanlarla yaptığı karşılıklı konuşmalardan tasarlanarak oluşturulacaktır. Bu bağlamda, ortaya çıkacak veritabanı, bir yönüyle Türkçenin dijital ortama akademik titizlikle aktarılmış bir örneğini teşkil edecektir. Çevrimiçi diyalog botu Gökbilge'nin veritabanı oluşturulurken Dilbilimin Söylem Çözümlemesi (Discourse Analysis) alanının bir parçası olan Konuşma Çözümlemesinden (Conversation Analysis) yararlanılacaktır. Botun bir insan gibi konuşmayı sürdürebilmesi için gerçek insanların kullandıkları; (i) Diyalogun sekteye uğramasını önlemek amacıyla sürdürücü sorular/ yorumlar (follow-up questions/ comments), (ii) Saygı kuralları çerçevesinde tam zamanı ve yerinde yapılması gereken bir hamle: söz sırası (turn-taking), (iii) İlgi ve dikkatin devam ettiğini gösteren arka kanal (back-channel), (iv) Konuşucunun sözcüsünü dinleyicinin soru olarak tekrarlamasını, anlamadığını gösteren "Ne?", "Ha?" gibi ifadeler kullanmasını, yakın anlamlı başka sözcüklerle sorarak ifade etmesini sağlayan rica etme (requesting), (v) Dinleyicinin tanımlayıcı, başka türlü ifade edici veya örnekleyici sözcükler ile konuşucuyu anlamaya çalışmasını sağlayan açıklama verme (giving clarification), (vi) Çeşitli nedenlerle konuyu değiştirme (changing the subject) gibi konuşma stratejilerinden (conversation strategies) yararlanılmıştır. Sonuç olarak, dilbilim ile bilgisayar sistemlerini birleştiren disiplinler arası Bot Gökbilge projesi, bu yönüyle yalnız Türkiye'de değil, dünyadaki diğer diyalog botlarından farkını ortaya koyabilecek, kuramsal bir titizlikle oluşturulan veritabanıyla onlardan daha üst düzeyde bir kalite içerebilecektir.

Kaynakça

- Altan, Z. (2002). Dil Modellemede Belirsizlik Probleminin Etmenlenmiş Dilbilgisi ile Giderilmesi. 11. Turkish Symposium Artificial Intelligence and Neural Networks (TAINN 2002), In Proceedings pp. 225-234. 20-21 June 2002, Istanbul.
- Ataseven, B. (2013). Yapay Sinir Ağları ile Öngörü Modellemesi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öneri Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 39, 2013, ss.101-115.
- Das Graças Bruno Marietto, M. ve diğ. (2013). Artificial Intelligence MARKup Language: A Brief Tutorial. CoRR abs/1307.3091.
- Günay, D. (2013). Söylem Çözümlemesi. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Özyurt, Ö. Ve Köse, C. (2007). Text Based Human-Computer Interaction in Turkish. Signal Processing and Communications Applications, 2007. SIU 2007. IEEE 15th, s. 1-4.
- Topçu ve diğ. (2012). Türkçe Sohbet Robotu. Akıllı Sistemlerde Yenilikler ve Uygulamaları Sempozyumu (ASYU).
- Wallace, R.S. (2005). Be Your Own Botmaster. ALICE A. I. Foundation.
- Yemenici, A. (1999). Konuşma Çözümlemesi: Haber Tartışmalarında Politikacıların Kaçamak Yanıt Stratejileri ile Sunuların Karşı Stratejileri. Dilbilim Araştırmaları 1999, s.33-44.
- Yıldırım, Ö. ve Şenyürek, E. (2010). İnsan Bilgisayar Etkileşimi. MYO-ÖS 2010- Ulusal Meslek Yüksekokulları Öğrenci Sempozyumu, 21-22 Ekim 2010, Düzce, s. 1-12.
- Zeyrek, D. (2009). Türkçe Söylem İşaretleme Çalışmaları: ODTÜ-MEDİD. N. Osam ve E. Arkın (haz.) 23. Ulusal Dilbilim Kurultayı Bildirileri. 14-15 Mayıs 2009. Gazi Mağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi Yayınları, s.78-88.